

Голові спеціалізованої
вченої ради Д 64.600.06
Харківського національного
медичного університету
доктору медичних наук,
професору В.А. Огневу

ВІДГУК

офіційного опонента д.мед.н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України Лехан Валерії Микитівни на дисертаційну роботу Хороша М.В. «Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата медичних наук) за спеціальністю 14.02.03 – соціальна медицина

Актуальність обраної теми. Проблема неінфекційної захворюваності, однією із складових якої є серцево-судинна патологія, на сучасному етапі відіграє ключову роль в формуванні здоров'я населення.

За даними статистичних досліджень, в Україні серцево-судинні хвороби займають провідні позиції в структурі поширеності та інвалідизації, а також є основною причиною смертності населення.

Відповідно до плану дій, запропонованого Всесвітньою організацією охорони здоров'я в 2013 році, основне цілеспрямоване охорони здоров'я стосовно неінфекційних захворювань має зосередитись на зниженні показників неінфекційної захворюваності на 25% до 2025 року.

Велику роль в досягненні цієї мети відіграє профілактична складова боротьби із захворюваннями серцево-судинної системи, і особливо первинна профілактика на усіх рівнях – популяційному, груповому та індивідуальному.

Основними завданнями первинної профілактики вважаються: своєчасне виявлення наявних факторів ризику серцево-судинних захворювань, проведення роботи із людиною, спрямованої на усунення або обмеження дії цих факторів та модифікацію поведінки людини по відношенню до власного здоров'я, своєчасне

виявлення захворювань на ранніх стадіях і надання рекомендацій щодо попередження їх розвитку.

Виходячи з вище викладеного, тема дисертаційного дослідження Хороша Максима Вікторовичі, присвяченого вдосконаленню системи первинної профілактики хвороб системи кровообігу є актуальною,

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Дослідження виконане в рамках науково-дослідної роботи ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» «Наукове обґрунтування технологій управління і організації різних видів медичної, в тому числі стоматологічної, допомоги дорослому та дитячому населенню в період реформування системи охорони здоров'я» № 011311004778 за 2013-2018 роки. Автор дисертаційної роботи виконував фрагмент теми, який відповідає назві дисертації.

Ступінь обґрунтованості основних наукових положень, висновків і практичних рекомендацій сформульованих у дисертації.

Мета дослідження в повній мірі відповідає темі дисертації і полягає в науковому обґрунтуванні моделі раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні.

Завдання, що скеровані на її досягнення є комплексними і пошукувачем вирішені повністю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що були сформульовані у дисертаційній роботі Хороша Максима Вікторовича, оцінюється як високий, виходячи з того, що робота ґрунтується на вивченні достатньої кількості наукових джерел, використанні адекватних методологічних підходів, проведенні масштабних досліджень і глибокому, всебічному аналізі результатів.

Дослідження проводилося із залученням широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, в тому числі: системного підходу і аналізу, бібліосемантичного, історичного, епідеміологічного, медико-статистичного,

соціологічного, експертних оцінок, описового моделювання, організаційного експерименту, економічного та біостатистичного.

У цілому дисертаційна робота є завершеною працею, в якій з належною послідовністю та змістовністю висвітлено проблему побудови інтеграційно-логістичної моделі виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні.

Автором особисто одержано та проаналізовано усі матеріали дослідження. За результатами роботи отримано нові наукові положення, які суттєво збагатили теорію соціальної медицини.

Достовірність основних наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

Сформульовані М.В.Хорошем основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, основані на використанні адекватних до поставлених завдань досліджень, інформативних сучасних методів досліджень та методів медико-соціального обґрунтування моделі виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні.

Достовірність наукових положень дисертаційної роботи, висновків і рекомендацій, приведених у науковій праці, підтверджується коректним застосуванням класичних методів досліджень та використанням відповідної інформаційної бази.

Дослідження виконано на достатньому, за обсягом репрезентативному первинному матеріалі, що підтверджено відповідними розрахунками, проведено опитування 2049 осіб, які спостерігалися і не спостерігались у лікаря ЗПСМ, дані проведеного хронометражу прийому лікаря ЗПСМ. Також проаналізовано матеріали баз даних Центру медичної статистики Департаменту охорони здоров'я Полтавської області за 2003-2015 роки; дані моніторингу - щодо якості надання первинної допомоги населенню із хворобами системи кровообігу.

Всі наукові положення, висновки і рекомендації достатньо обґрунтовані, ілюстровані за допомогою рисунків та таблиць, підтверджені за допомогою широкого арсеналу статистичних прийомів. Статистичний та інформаційний аналіз проводилася автором з використанням статистичних пакетів «OpenOffice 4.1.3» і «R».

Наукова новизна основних наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, а також проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

У дисертаційній роботі М.В. Хороша вперше встановлено рівні поширеності факторів ризику хвороб системи кровообігу серед жителів міста Полтава, встановлено вплив медико-соціальних, поведінкових та екологічних чинників, що достовірно впливають на розвиток ішемічної хвороби серця, безбольової ішемії міокарда, гіпертонічної хвороби та безсимптомної артеріальної гіпертензії, проведено оцінку рівня знань стосовно факторів ризику хвороб системи кровообігу лікарів та пацієнтів на рівні ЦПМСД, обґрунтовано роль лікаря загальної практики - сімейної медицини центру первинної медико-санітарної допомоги в процесах виявлення та адекватної первинної профілактики ХСК, розроблено, обґрунтовано та впроваджено модель раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні, визначено її медичну та економічну ефективність.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у доповненні теорії соціальної медицини та організації охорони здоров'я в частині дослідження проблем неінфекційної захворюваності та обґрунтуванні оптимізованої моделі раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні.

Практичне значення одержаних результатів.

Результати дисертаційної роботи М.В. Хороша можуть використовуватись для створення якісно нової інформаційно-просвітницької моделі раннього

виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні, оптимізації методики виявлення факторів ризику ХСК на рівні центру первинної медико-санітарної допомоги, методики впровадження первинної профілактики хвороб системи кровообігу на рівні ЦПМСД.

Повнота викладу основних наукових положень, висновків та практичних рекомендацій в опублікованих працях.

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації та одержані результати наукових досліджень у повній мірі висвітлені в 18 наукових працях, у тому числі 8 статей у наукових фахових виданнях, рекомендованих МОН України, з яких 1 публікація в іноземному науковому журналі (Польща), 7 публікацій у збірках матеріалів з'їздів і конференцій, а також 2 інформаційні листи й 1 методичні рекомендації.

Структура та зміст дисертації.

Дисертаційна робота М.В. Хороша написана за класичним для таких робіт планом. Дисертаційна робота викладена на 250 сторінках тексту, містить 34 таблиці, 33 рисунки. Складається із анотації, вступу, огляду літератури, розділу матеріалів і методів дослідження, 4-х розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел (314 джерел, із них кирилицею – 196, латиною – 118).

У вступі чітко та аргументовано розкрита актуальність проблеми, обґрунтована необхідність подібного роду досліджень, сформульовано мету, завдання, розкрито суть наукової новизни дослідження, теоретичне та практичне значення результатів роботи та їх впровадження, особистий внесок автора, викладено дані щодо апробації результатів дисертаційної роботи.

Розділ 1 «Визначення медико-соціальної ситуації стосовно хвороб системи кровообігу в Україні та світі» присвячений аналізу даних щодо проблеми серцево-судинних захворювань в Україні та світі, різних аспектів вирішення зазначеної проблеми, визначено медико-соціальне значення

безсимптомної артеріальної гіпертензії та безбольової ішемії міокарда серед населення, проведено аналіз даних стосовно основних факторів ризику хвороб системи кровообігу, досліджено організаційні механізми та проблеми надання медичної допомоги пацієнтам із безсимптомною артеріальною гіпертензією та безсимптомною ішемією міокарда на рівні ЦПМСД.

Показано брак відомостей у літературі щодо наукових досліджень стосовно виявлення та організації допомоги при малосимптомних формах хвороб системи кровообігу (безбольова ішемія міокарда та безсимптомна артеріальна гіпертензія) (вони поодинокі і стосуються окремих її аспектів, комплексно дане питання не вирішене) та відсутність досліджень, присвячених науковому опрацюванню інтеграції та логістиці виявлення та первинної профілактики їх на рівні ЦПМСД.

Огляд літератури ретельно систематизований та базується на сучасних публікаціях. У цьому розділі продемонстровано глибоке знання проблеми, підкреслено її актуальність та об'єктивно доведено необхідність вирішення задач даного дослідження.

У розділі 2 «Програма, матеріали та методи дослідження» подані програма дослідження, опис структурованих з використанням системного підходу його основних етапів. У розділі повно розкриваються методологія і методи, представлено обсяг виконаних досліджень по кожному завданню, визначено репрезентативність досліджених вибірових сукупностей. Але слід більш детально описати методику вибору респондентів для анкетування та сам механізм проведення анкетування.

Одержані результати власних досліджень послідовно і логічно викладені в 4 розділах, в яких розкрита сутність вирішення поставлених завдань.

В третьому розділі «Епідеміологічна характеристика хвороб системи кровообігу в Україні та Полтавській області» проведено аналіз демографічної ситуації в Полтавській області та Україні (динаміка народжуваності та смертності), досліджено динамічні ряди поширеності та захворюваності на хвороби системи кровообігу серед населення Полтавської області, визначено

темпи приросту для даних показників, досліджено динаміку та структуру смертності та інвалідності внаслідок хвороб системи кровообігу, проведено дослідження показників споживання основних груп харчових продуктів серед жителів міста Полтава.

У четвертому розділі «Основні фактори ризику формування серцево-судинних захворювань серед населення міста Полтава» здійснено аналіз проведеного анкетування щодо визначення поширеності факторів ризику серед населення на прикладі міста Полтава, визначено фактори ризику хвороб системи кровообігу що достовірно впливають на формування ХСК: ішемічної хвороби серця, гіпертонічної хвороби, безсимптомної артеріальної гіпертензії та безбольової ішемії міокарда. З застосуванням епідеміологічних та статистичних методів (визначення відношення шансів, проста логістична регресія та множинна логістична регресія) побудовано прогностичну модель факторів ризику хвороб системи кровообігу. У цьому розділі автор застосовує сучасні статистичні методи дослідження та описує результати дослідження достатньо чітко та зрозуміло. Результати даного розділу в подальшому стають обґрунтуванням для розроблення моделі раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні.

У п'ятому розділі «Аналіз потенційних ризиків, які впливають на імплементацію первинної профілактики та раннього виявлення хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні» проведено аналіз стану організації первинної медичної допомоги в Полтавській області, проаналізовано штатну структуру, визначено основні показники роботи закладів первинної ланки (число відвідувань сімейних лікарів, охоплення профілактичними оглядами,), проаналізовано нормативно-правову базу що регулює роботу первинної допомоги в умовах реформування системи охорони здоров'я.

При вивченні індивідуального рівня впливу на первинну профілактику автором було досліджено рівень незадоволеності лікарів первинної ланки

компонентами своєї роботи, оцінено рівень знань медичного персоналу та пацієнтів стосовно питань факторів ризику хвороб системи кровообігу та шляхів їх попередження, проведено хронометраж прийому лікаря ЗПСМ та оцінка часу, що потрібен на проведення основних компонентів прийому. Окремо було досліджено питання прихильності пацієнтів до первинної профілактики.

Шостий розділ «Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні шляхом модернізації способу життя на популяційному, груповому та індивідуальному рівнях» присвячено обґрунтуванню моделі раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні та доведено її ефективність. Автором розроблено функціонально-організаційну структуру первинної профілактики на популяційному, груповому та індивідуальному рівнях, сформульовано перелік дій спрямованих на профілактику ХСК на різних рівнях. Сформульовано та обґрунтовано модель міжсекторальної співпраці щодо профілактики хвороб системи кровообігу, визначено основні цільові наслідки запровадження моделі.

Результатом проведених досліджень стали розробка та обґрунтування моделі раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні, визначено основні індикатори оцінки та проведено визначення медичної та економічної ефективності даної моделі.

Характеризуючи у цілому розділи власних досліджень, необхідно констатувати, що М.В. Хорош провів суттєве за змістом, важливе у науковому та практичному відношенні дослідження щодо питань раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу.

Висновки представленого дослідження представлені 8 пунктами, обґрунтовані та аргументовані, відповідають меті і завданням дослідження та відображають отримані результати.

Автореферат за своїм змістом повністю відповідає основним положенням дисертаційної роботи, результати, висновки та пропозиції, що були сформульовані – обґрунтовані в дисертаційній роботі. Дисертація відповідає паспорту спеціальності 14.02.03 – соціальна медицина.

Оцінюючи загалом роботу позитивно, слід звернути увагу здобувача на деякі **дискусійні запитання**:

1. В Україні вже виконувалися регіональні дослідження факторів ризику щодо виникнення хвороб системи кровообігу. Які нові закономірності виявлені Вами при вивченні факторів ризику в Полтавській області?
2. Чи є суттєва відмінності між факторами ризику, що характерні для таких захворювань як розвиток ішемічної хвороби серця та безбольової ішемії міокарда?
3. Які перешкоди можуть виникнути при впровадженні запропонованої моделі?

Вказані запитання не мають принципового характеру та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Хороша Максима Вікторовича.

ВИСНОВОК

Підсумовуючи вищевказане, можна зробити висновок, що за актуальністю, методологічним підходом та методичним рівнем, обсягом проведених досліджень, науковою новизною, теоретичним і науково-практичним значенням дисертаційна робота Хороша Максима Вікторовича на тему: "Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та первинної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні " подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії/кандидата медичних наук за спеціальністю 14.02.03-соціальна медицина, є самостійно виконаним комплексним завершеним науковим дослідженням, яке містить принципово нові, науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують конкретне наукове завдання – науково обґрунтувати модель раннього виявлення та первинної профілактики

хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні.

Враховуючи актуальність обраної теми, обсяг проведених власних досліджень, обґрунтованість та наукову новизну висновків і практичних рекомендацій, кількість опублікованих наукових праць, позитивні характеристики впровадження отриманих результатів у практику виконана дисертаційна робота повністю відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановами Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. та № 656 від 19.08.2015 р., а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (кандидата медичних наук) за спеціальністю 14.02.03 - соціальна медицина.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри соціальної
медицини, організації та
управління охороною здоров'я,
ДЗ «Дніпропетровська медична
академія МОЗ України»
Заслужений діяч науки і техніки,
доктор медичних наук, професор

